

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 6 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 4 K na leto. Posamezna številka stane 30 h. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznani) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{16}$ strani 8 K. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v „Malih naznanilih“ stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg št. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 3. V Ljubljani, 15. februarja 1918. Letnik XXXV.

Obseg: Hranilne snovi v krmi. — Kislost (kisloba) in razkisanje vina. — Katerim rastlinam najbolj ugaja apneni dušik? — Kako gnojimo z apnenim dušikom? — Splošno avstrijsko zborovanje zaradi dobave živine na Dunaju. — Pomanjkanje umetnih gnojil. — Vojne naredbe. — Vprašanja in odgovori. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — **Inserati.** — Blagovno poročilo. — Tržno poročilo.

Hranilne snovi v krmi.

Živalsko telo potrebuje za uspevanje razen zraka in svetlobe tudi mnogovrstna hranila, ki jih dobi v rastlinstvu in ki se delijo v glavnem v tri skupine: voda, rudninske in organske snovi: *Vode* živalim ne zmanjka tako hitro ter jo uživajo deloma v pijači, deloma v krmi. *Rudninske snovi* se nahajajo v vsaki krmi in v manjših množinah tudi v pijači in le redkokdaj in to pri posebno slabi krmi ali pri mladi živini moramo dodajati tudi teh hranil na pr. v klajnem apnu. *Organske snovi* pridejo v živalsko telo edinole s krmo in so zaradi tega za nas največje važnosti, kajti znati moramo, katere teh so živalim najbolj potrebne in v kaki množini delujejo najuspešneje; slednjič tudi katere in v kakšnih množinah se nahajajo v posameznih krmilih. Temu primerno moramo izbirati tista krmila, ki so nam najprej na razpolago in jih pokladati v taki množini, da dobi živina v njih vse za svoje telo potrebne snovi. Ravnotako pa moramo tudi upoštevati kupčijsko ceno in vrednost krmil, da nas krmiljenje ne stane morda več, nego imamo koristi od naše živine, ali kakor se navadno pravi, da proizvodjalni stroški ne presegajo kupčijske cene živalskih proizvodov.

Organske snovi se dele zopet v razne skupine: beljakovine, amide, tolšče, lesno vlakno in brezdušičnate raztopine ali škrob. *Beljakovine* in *amidi* so dušičnate spojine, ki jih označujemo s skupnim izrazom *sirove beljakovine* (v množini), medtem ko imenujemo lahko prebavne beljakovine, ki se nahajajo v najčistejši obliki v beljaku jajca, *čista beljakovina* (v ednini). *Amidi* so težko prebavne dušičnate spojine, ki jih je same v krmilih težko zmeriti; zaradi tega ugotovimo v sirovih beljakovinah najprej množino čiste prebavne

beljakovine in jo odštejemo od prvih. Ostanek smatramo za amide.

Tolšče izvlečemo iz krmil s pomočjo takih tekočin, v katerih se lahko raztopijo, navadno v etilnem etru. Tako dobimo *sirove tolšče*, ki pa niso popolnoma prebavne. Njih prebavnost določimo z različnimi poskusi, ki jih tukaj ne moremo opisati, ker bi bilo predolgo.

Lesno vlakno je pravzaprav ogrodje, oziroma stene celic in predstavlja zmes različnih brezdušičnatih snovi, ki so kot hranila več ali manj vredne, so težko raztopljive in malo prebavne. V senu in slami dobimo največjo množino tega hranila. Lesno vlakno je v prvi vrsti potrebno, da napolni živalski želodec in pospešuje prebavljanje.

Brezdušičnate raztopine imenujemo množino različnih brezdušičnatih organskih snovi, v kateri so najbolj zastopani ogljikovi vodani in od teh posebno škrob in sladkor. Zaradi krajšega jih hočemo tukaj vsekupno nazvati *škrob*, ki tvori navadno večjidel vseh brezdušičnatih raztopin. V krmilih jih ni mogoče določiti neposredno, ampak njih množino dobimo na ta način, da ugotovimo na pr. v 100 delih krme najprej vodo, rudninske snovi, sirove beljakovine, tolšče in lesno vlakno. Ostanek nam znači množino škroba.

Četudi smo natančno določili množino tu navedenih hranil v posameznih krmilih, vendar ne moremo še preceniti njih krmilne vrednosti. *Krmilna vrednost* krme pomenja korist, ki jo ima živalsko telo od iste. Za preračunavanje te vrednosti pa ne zadostuje samo množino posameznih hranil, ampak določiti treba tudi, v koliki meri te delujejo pri presnavljanju v živalskem telesu, kolika množina jih je prebavnih in koliko te prebavne množine pride telesu res v hasek.

Živina potrebuje raznovrstne krme v različnih dobah in ob raznih prilikah, kar presojamo po tem, kake koristi imamo, oziroma pričakujemo od nje: krave, ki nam nudijo mleko, moramo drugače krmiti, kakor vole, ki nam odplačujejo krmo z delom. Mladi živini, ki potrebuje tečno hrano za raščo in kosti, moramo drugače pokladati, kakor pitancem, od katerih zahtevamo le tolstega mesa in loja. Dalje ni vsaka krma, ki vsebuje gotovo množino hranil, primerna tudi za vsako vrsto živali. Človek je že po prestanih skušnjah in opazovanjih spoznal, kake vrste krmil ugajajo razni živini, kajti ne bo dajal krmil na pr. sena in slame prasičem, kakortudi ne oblode in vodene krme konjem.

Vsaka vrsta krmil ima svojo posebno vrednost, ki zavisi v prvi vrsti od množine in kakovosti raznih hranil, drugič od prebavnosti teh in tretjič od njih dražilnih in zdravilnih lastnosti. Množino in kakovost hranil v posameznih krmilih določimo lahko z natančnimi številkami; tudi njih prebavnost smo vsaj približno ugotovili z raznimi poskusi. Le dražilnih in zdravilnih lastnosti krmil ne moremo določiti s številkami, četudi opazujemo njih učinek in posledice. Vzemimo na primer lanene in kokosove pogače. Krmilna vrednost prvih izračunjena po množini in prebavnosti hranil je manjša nego pri drugih. In vendar rajši krmimo lanene pogače, ker vemo da vplivajo zdravilno na živalsko telo. Žal, da naša znanost ni še toliko napredovala, da bi mogli v eni ali drugi obliki določiti tudi dražilne in zdravilne lastnosti v krmilih.

O vrednosti krmil in o presojanju teh, bomo pojasnili v eni prihodnjih števil in navedli tudi škrobove vrednote, ki so v umni živinoreji in posebno pri krmenju domače živine največje važnosti. L.

Kislost (kisloba) in razkisanje vina.

V hladnih letih z deževnim in mrzlim poletjem nahajamo v bolj mrzlih vinskih krajih pogostoma preobilo množino kislin v vinu.

Tako se je na pr. l. 1912. na Dolenjskem opazilo, da so imeli mošti pri 12 do 15 odstotkih sladkorja, kar 12 do 24 tisočink kisline. Medtem, ko je vsled mrzlega poletja množina sladkorja zaostala le za eno četrtinko, je narastla kislina kar za še enkratno množino kakor je to navadno.

Tega pa nismo opazili samo pri nas, temveč tudi po drugih severnih, vinorodnih krajih.

Za južne kraje na pr. za našo Vipavsko, kjer vinu kisline navadno še primanjkuje, ne pomeni to še nič slabega, na Dolenjskem pa in v bolj severnih vinskih krajih sploh, je pa tako povišanje kisline v vinu zelo neprijetno, ker naredi vino skoraj neužitno.

Vprašanje je torej, 1.) ali se kislina v vinu tekom kipenja in tekom ležanja vina zmanjša, 2.) ali se da to izginevanje kisline s pravilnim ravnanjem pospešiti, in 3.) ali imamo sredstvo, da se z njim kislina vina kemijskim potom zmanjša.

Na vsa tri vprašanja je odgovoriti, da je to mogoče.

Prvi čas po kipenju ima sicer vino navidez še bolj kisel (rezek) okus; ali ta okus prihaja od ogljikove kisline, kislega plina, ki se je med kipenjem razvil in se je vino z njim napojilo.

V resnici se pa — izvzemši nekaj jantarove kisline, ki se tvori pri kipenju — vsa kislina v vinu med kipenjem nekoliko zmanjša. Seveda se to pozna šele nekaj dni potem, ko se je vino pretočilo, pri čemer izgine iz vina nadobilna množina ogljikove kisline.

Kislina se pri kipenju zmanjša — do gotove mere — tem bolj, čim *slajši* je bil mošt. Zato se pri zadostni množini sladkorja ni treba bati večje množine kisline v moštu. Iz tega sledi, da je jako pametno in gospodarsko, če se v letih s kislimi mošti mošt nekoliko *osladi*, tako da kaže toliko sladkorja, kolikor ga ima navadno v dobrih letih.

Kislina izgineva med kipenjem in ležanjem vina na več načinov.

Pr eden si to moremo predstaviti, moramo vedeti, kaj daje vinu kisloba.

Zelo napačno je mnenje, da ima vino svojo kisloba samo od *vinske* kisline.

Ravno nasprotno je res.

V vinu (oziroma moštu) se nahaja v pretežni večini prosta *jabolčna* kislina (3—4‰*).

Proste vinske kisline je v moštu iz zrelega grozdja prav malo (0,2—0,6‰), le v moštu iz nezrelega grozdja je je več (2—3‰).

Vinska kislina je v moštu vezana poglavito na kalij, in sicer v obliki vinskokislega kalija, to je vinskoga kamna (grampe).

Vinski kamen daje sicer moštu (vinu) tudi kisloba, toda njegova kisloba je veliko milejša, skoraj za dve tretjini slabejša od proste vinske kisline.

Vinski kamen se v vodi rajši topi kakor v alkoholu (vinskem cvetu), kjer je skoraj neraztopen.

V moštu ga je precej raztopljenega (4 do 8‰, to je v litru 4 do 8 g).

Ko se pa vsled delovanja glivic (kipenja) razvija v kipečem moštu čedalje več alkohola, postaja vinski kamen neraztopen in se izloča.

Zato najdemo v drožah in na dogah sodov, kjer je mošt kipel, vedno veliko vinskoga kamna.

Stem, ker se vinski kamen — ki je, kakor rečeno kisel in daje torej vinu kisloba — med kipenjem deloma izločuje iz mošta, postaja mošt čedalje manj kisel. To je en način, da izgineva kislina iz mošta.

En teden pred pretakanjem kaže vino pustiti, da se ohladi, da se iz njega izloči obilno vinskoga kamna.

Na drug način izgublja mošt in mlado vino kislino vsled delovanja kislino razkrajajočih glivic in bakterij.

V moštu se nahajajo poleg kipelnih glivic tudi razne bakterije, ki razkrajajo kislino.

Že kipelne glivice same porabijo med kipenjem in tudi potem, ko nehajo kipeti, nekaj kisline, zlasti jabolčne.

Še huje napada jabolčno kislino bakterija, ki jo imenujejo mikrokokus malolaktikus. Ta bakterija razkrajja jabolčno kislino in jo izpreminja v manj kislino mlečno kislino in v ogljikovo kislino.

Ker je ogljikova kislina plin, ki iz vina izpuh- teva, ostane v vinu le manj znatna mlečna kislina, in vino postane na ta način dostikrat tudi za 3—5‰ manj kislino, kakor je bilo spočetka.

Zlasti močno je delovanje kislino zmanjšujočih glivic in bakterij po dovršenem kipenju ob navzočnosti drož. Iz njih jemlje omenjena bakterija nekatere snovi (najbrže dušik), da se lahko razvija.

Če torej hočemo, da nam vino postane manj kislino, moramo v tem času razvoj teh glivic (oz. bakterij) pospeševati, in to se zgodi na naslednji način.

Predvsem je treba, da rabimo kolikor mogoče malo žvepla. Žveplova sokislina ovira razvoj glivic in bakterij.

*) ‰ = od sto, ‰‰ = od tisoč.

Če torej kisel mošt žveplamo že pred kipenjem ali koj po kipenju, uničimo velik del nam koristnih glivic. *Kisle mošte in vina je torej treba kolikor mogoče malo žveplati.*

Pri pretakanju žveplajmo le vino, ki na zraku rjavi ali ki se vleče, oziroma vino, ki diši po žveplovm vodiku (gnilih jajcih) ali ki ima kako drugo napako.

Ali vino na zraku rjavi, se preskusi stem, da se pusti v odprtem kozarcu 1 do 2 dni.

Končno bodi omenjeno, da imamo tudi po novem vinskem zakonu dovoljeno zdravju neškodljivo sredstvo, da vino lahko kemijskim potom razkisamo.

To sredstvo je čisto, oborjeno, (precipitirano) ogljikovokislo apno — kakor ga imenuje vinska postava.

To je najčistejši kredi podoben apnenec, pripravljen kemijskim potom.

Apnenec je ogljikovokislo apno, torej apno, vezano na ogljikovo kislino. Če se ogljikovokislo apno spravi v vino, potem se apno spoji z močnejšo vinsko, oziroma, če te ni zadosti, tudi z jabolčno kislino in da vinskokislo ali jabolčnokislo apno, ogljikova kislina (ki je plin) pa uide iz vina.

Vinskokislo apno je pa nekisla (nevtralna) sol, ki se v vinu ne topi, ampak se iz vina izloči v obliki belega prahu. Apnenec potegne torej prej v vinu raztopljeno kislino nase, jo naredi neraztopno in stem vino razkisa.

Ves učinek je pač podoben temu, kadar proti zgagi, ki jo povzroča preobilna kislina v želodcu, vzamemo malo dvojnogljkovo kisle sode (soda bikarbonata = Speisesoda). Soda razkisa želodec, ker se želodečna kislina spoji z njenim sodikom, ogljikova kislina pa uide (se izpahne) iz želodca.

Praktično razkisanje vina se izvede takole: 66½ g čistega, oborjenega ogljikovokislega apna, belega praška, ki se dobi pri vsakem drogistu, na 100 l vina, vzame vinu 1‰ (1 g na liter) kisline. Kolikor gramov kisline na liter hočemo torej odvzeti, tolikokrat 66½ g praška na hl moramo porabiti.

Vendar se navadno ne priporoča vzeti vinu več kakor 2‰ kisline, ker sicer vino dobi čuden, sladnat, kovinast okus, to je slično, kakor ga ima vino, ki na pr. dolgo časa stoji v kovinasti posodi (pipi itd).

Če namreč ni zadosti vinske kisline, se apno spaja z jabolčno kislino in daje jabolčnokislo apno, ki se ne izloči, ampak ostane v vinu raztopljeno in daje vinu že omenjeni okus.

Prašek se pomeša z vinom najprej v škafu, in ko se je tako dobro razmešal, se vlije v sod ter se še tam dobro z vinom premeša. Vino začne vsled uha-jajoče ogljikove kisline močno šumeti, vsled česar se priporoča, sod le nalahko zamašiti, da ogljikova kislina lahko uhaja.

Po razkisanju se vino hrani v bolj mrzli kleti, da se vse vinsko kislo apno hitro izloči.

V 10 do 14 dneh se vino pomiri in se učisti. Tedaj se pretoči, da se loči od belega prahu, ki se je medtem izločil na dno sode.

Razkisovati vino pred prvim pretakanjem se nikakor ne priporoča. Sploh ostane razkisanje vina po tem načinu zadnji pripomoček, ki ga ima kletar, da prekislilo vino napravi užitno.

Veliko bolje je, da se vpliva s prej popisanim pravilnim ravnanjem na razvoj kislino razkrajajočih bakterij, oziroma, če smo to zamudili, je bolje, da pomešamo vino z močnejšim in manj kislim vinom, n. pr. z dalmatinskim.

B. Skalický,
c. kr. vinarski nadzornik.

Katerim rastlinam najbolj ugaja apneni dušik?

Najhvaležnejše rastline za to gnojilo so zimska pšenica, oves in krompir. Izplačata gnojenje pa tudi rž in ječmen. Dober je sicer tudi za peso, vendar za njo ne more nadomestiti drugih dušičnatih gnojil. Za peso ostane pač vedno le gnojnica najboljša hrana. Učinek apnenega dušika na peso zboljšamo, ako istočasno gnojimo s kajnitom ali kalijsvo soljo.

Ozimna pšenica najbolje uspeva, ako je pognojena z apnenim dušikom. V težkih zemljah ji nudimo vso množino že v jeseni, 6 do 8 dni pred setvijo; v lažjih pa eno tretjino v jeseni, dve tretjini zgodaj spomladi po vrhu ozimne; tedaj pa je dobro, da jo podbramamo. Mnogokrat se gnoji s celo množino spomladi, kar pa ni ravno priporočljivo.

Ozimni rži gnojimo kakor pšenici.

Za *ozimni ječmen* podorjemo polovico apnenega dušika v jeseni, polovico potrosimo in podbramamo vrh setve spomladi.

Pri vseh *jarinah* podorjemo ali podbramamo to vrsto dušika nekaj dni pred setvijo, ali pa tudi že v jeseni. Gnojiti jarinam po vrhu, ko so že vzrasle, ni priporočljivo. Najbolj dovteten za to gnojilo je oves. Mnogo manj ga izkoristi *ječmen*. Gnojenje po vrhu se upotrebi samo tedaj, ako hočemo z njim uničiti plevel. *Jara pšenica* in *jara rž* rabite ravnolotoko apnenega dušika, kakor ozimne, le da ga moramo vsega podorati pred setvijo, in sicer zgodaj spomladi, da dobi kaleča rastlina takoj primerno hranilo in se lahko hitro razvije.

Koruza je zelo hvaležna za apneni dušik in nam da posebno močno in obilno zrnje. Podorjemo ga pred setvijo.

Krmska in *sladkorna pesa* izkoristite ta dušik, toda le tedaj, če se jim ga podorje nekaj dni pred setvijo. Gnojenje vrh setve zna škodovati rastlinam ter jih osmодiti.

Krompir izčrpa ves dušik, ki mu ga damo pred saditvijo; ne smemo pa mu dajati prevelikih množin, drugače nam požene premočno v steblovje.

Tudi za *travnike* se je izkazal apneni dušik kakor izvrstno gnojilo, le močvirnih tal s kislom travo ne smemo z njim potrositi, ker tam več škoduje, kakor koristi. Na bolj vlažnih travnikih je priporočljivo jesensko gnojenje, druge pa potrosimo rajši zgodaj spomladi, po možnosti že januarja ali februarja, v kolikor to dopušča vreme. Najlepše se trosi zmešan skupaj s kajnitom in Tomasevo žlindro. Če pa k temu travnik še dobro pobramamo, smo lahko gotovi najboljšega uspeha. Prepozno gnojenje, ko začne trava že poganjati, škoduje travni ruši.

Vinogradi. Apneni dušik je zelo umestno gnojilo tudi za trto in učinkuje dobro še drugo leto po uporabi. Trosi se ga zmešanega s kajnitom in Tomasevo žlindro ter se ga podkoplje kolikor mogoče globoko, da nam plevel preveč ne nagaja. Tudi tukaj je najboljše jesensko gnojenje in okopavanje. Če pa takrat nismo prišli do tega dela, storimo to pozimi ali zgodaj pomladi.

Kako gnojimo z apnenim dušikom?

Apneni dušik je zelo jedko in nevarno gnojilo, zaradi česar moramo biti pri trosenju istega na njivi previdni, kajti škoduje očesu, kakortudi žlezam v nosu,

ustih in goltancu. Dobro je rabiti pri takem delu očala, kakor jih imajo avtomobilisti, ki branijo prahu, da ne pride v oči. Usta in nos se zaveže s kako ruto, ki dopusti dihanje ali prahu ne pusti skozi. Trositi treba tako, da se napravlja čim manj prahu. Ob vetru ne smemo gnojiti ž njim. Dobro je tudi pred trosenjem zmešati ga z zemljo, da manj praši. Ko gnojimo po vrhu setve, naj se to zgodi le ob suhem vremenu, ko so rastline suhe in ne orosene, drugače požge jedkost nežna peresa in rastline potrebujejo več časa, preden se zopet opomorejo. Ako smo pa zamudili pravi čas gnojenja, potem rajši malo počakajmo, da se rastline toliko okrepčajo, da jim to gnojilo ne more več škodovati.

S superfosfatom in z amonijevim sulfatom ne smemo mešati tega gnojila, kajti v tem slučaju bi se fosforna kislina združila z apnom ter postala v vodi nerastopna in gnojilo ne bi delovalo v polni meri. Ravnotako ne smemo gnojiti ž njim istočasno s superfosfatom, ampak vedno nekoliko dni prej, da se v zemlji že razkroji, ko pride superfosfat šele vanjo. Takoj po trosenju moramo ga tudi podorati, podkopati ali pobranati, da se zmeša z zemljo in se začne razkrajati, da dobi rastlina ali seme, ki pride v zemljo, takoj primerno hranilo za uspevanje. Ako hočemo setvi gnojiti istočasno s kajnitom in Tomasevo žlindro, potem storimo prav, ako vsa ta tri gnojila zmešamo skupaj in jih naenkrat trosimo. Tedaj se apneni dušik skoro nič več ne praši. L.

Splošno avstrijsko zborovanje zaradi dobave živine na Dunaju.

Na 6. februarja t. l. je sklical c. kr. poljedeljski minister na Dunaj vodje vseh avstrijskih deželnih organizacij za vnovčevanje živine, ozir. za promet z živino. S Kranjskega se je udeležil tega zborovanja nadzornik R. Legvart. Seja se je vršila pod predsedstvom tajnega svetnika, sekcijskega šefa dr. viteza Ertla. Zborovanja se je udeležilo tudi skupno avstr. vojno ministrstvo, poleg tega pa tudi najvišje armadno poveljstvo, c. kr. avstr. urad za ljudsko prehrano ter skupni avstro-ogrski urad za prehrano. Predsednik je poročal, da smo pred veliko krizo glede prehrane vojaštva in civilnega prebivalstva in da je edino še živina na razpolaganje ter bo treba po nji poseči. Ker nekatere deželne organizacije za promet z živino niso dobavile v mesecu januarju predpisanega števila živine in med njimi v prvi vrsti kranjska dežela, so prišle armadne intendantne v velike zadrege. Za Tirolsko in Predarlško je že odredilo višje vojaško poveljstvo stroge rekvizicije živine. Te se bodo slednjič morale uvesti tudi v vseh drugih deželah, predvsem tudi na Kranjskem, ako organizacije na Kranjskem, torej „Deželno mesto za vnovčevanje živine“, ne bodo brezpogojno dobavile predpisanega števila živine. Nadzornik Legvart je glede Kranjske temeljito razložil kmetijske razmere, povdaryl, da imamo sicer po zadnjem uradnem štetju živine sicer še 210.000 glav živine, toda kakovost te živine je skrajno slaba in pa živina, katere kmet ne more pogrešati, če naj še ostane na kmetiji. Imamo sicer še nekaj volov, ki jih pa nujno potrebujemo za delo. Brez njih bi ostalo polje neobdelano. Krave, kar jih je, so ali mlekarice, ali pa breje, tako da jih ni mogoče odvzeti, ker bi bila z odvzemo na mah uničena živinoreja, kot posledica tega bi pa bila propast vsega

kmetijstva. Nadzornik Legvart povdaryl je z vso odločnostjo, da prevladuje na Kranjskem v pretežni večini mali kmet, ki ima samo eno ali dve kravi, par telet ter enega ali kvečjemu dva vola, toda slednjih niti ne vsak. Po mnogih vaseh je dobiti samo še 1 ali 2 para volov. Kar se vzame še živine na Kranjskem, se vzame v pogubo poljedelstva. Drugače je v drugih deželah, kjer so večja posestva in ako ima živinorejec po 20 glav, se mu jih lažje odvzame 10 glav, kakor malemu kmetu eno glavo. Kranjski živinorejec je rad dajal, dokler je kaj imel, sedaj ko več nima, se seveda upira. Civilni konsum na Kranjskem je bil primeroma nizek, samo da se je živina varčevala ter se bo odslej še znižal. Nadzornik Legvart je prosil, naj se nam ne pošlje na Kranjsko oboroženih vojaških rekvizicijskih komisij, ker bo ljudi to le razburilo, kajti kranjski kmet je dosedaj vedno storil napram armadi svoje dolžnosti prostovoljno. Predlagal je, naj preneha do poletja zahtevati armada živino iz Kranjske, ali pa naj se vsaj omeji pri svojih zahtevah na najnižje število. Vojno ministrstvo je na to izjavilo, da upošteva položaj Kranjske, toda po vseh deželah je nastopilo veliko pomanjkanje živine, kar so na zborovanju povdaryl zastopniki vseh dežel, da niti misliti ni, da bi se Kranjska popolnoma izločila iz dobav za armado, ker bi se v tem slučaju morale obtežiti druge dežele prekomerno, proti čemur so protestirali soglasno zastopniki vseh dežel. Na zboru se je sklenilo, da bo prevzemala armada, ako drugače ne gre, tudi živino v najnižji teži po 130 kg žive teže. Ukrenilo se bo vse potrebno, da se bo smela rekvirirati tudi plemenska živina; pri kmetovalcih, ki bi jo še imeli, bi se potem oddala plemenska živina tistim živinorejcem, ki bi oddali veliko klavne živine.

Kmetovalci na Kranjskem se opozarjajo, da se z ozirom na položaj ne bo mogoče ogniti vojaškim dobavam živine. Zato naj kmetovalci sami premislijo takoj in si uredijo svoje gospodarstvo po tem, da bodo oddali vso živino, ki jo sicer zelo težko, vendar pa primeroma najlaže pogrešajo. Kdor ima slabo živino, naj jo odda zaupnikom „Deželnega mesta“ za vojaštvo ter mu bo zaupnik preskrbel kolikor se bo sploh dalo druge plemenske živine od tistih posestnikov, ki bi imeli tako živino, ki sploh ni za zakol. Ako se ne bo moglo dobaviti predpisanega števila živine izlepa, bodo uvedene, kakor je videti, kljub protestom, hude vojaške rekvizicije z orožjem, katerih posledice bodo lahko strašne. Prepričani naj bodo kmetovalci, da „Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine“ stori vse ter da je doslej, kakor bo tudi v bodoče, obvarovalo naše kmetijstvo, kar se bo sploh največ dalo. Pomisliti pa je treba, da se bo živina v velikem številu morala oddati ter je za to boljše, da se odda izlepa, kakor nasilno. Opozarjati je, da je ukazano, da naj tudi pri civilnih rekvizicijah „Kranjsko deželno mesto“ odtegne 5% od kupnine v zmyslu min. ukaza z 27./8. 1917, ako lastnik noče dati živine prostovoljno. Pri prostovoljni oddaji brez rekvizicije po okr. glavarstvih in žendarmeriji pa se izplača polna kupnina.

»Kranjsko dež. mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani«.

Pomanjkanje umetnih gnojil.

C. kr. kmetijsko ministrstvo objavlja sledeče :

V celi Avstriji imamo sedaj na razpolaganje komaj nekoliko stotin vagonov superfosfata in dušičnatih

gnojil, zaradi česar je treba skrbeti, da se ta uporabi kolikor mogoče dobičkanosno. Zaraditega je kmetijsko ministrstvo razdelilo te množine na tiste panoge, ki imajo v današnjih časih največji narodnogospodarski pomen. V prvi vrsti je določilo primerno množino za preizvajanje dobrega semena, kajti le stem zameremo zvišati splošni pridelek. Sladkorna pesa, od katere dobivamo tako potrebni in mnogovredni sladkor, je najbolj v stanu izkoristiti ta gnojila in stem pomagati k povzdigu narodnega premoženja. Pomanjkanje masti je primoralo to ministrstvo, da se posebno zavzame za proizvodnjo oljnatega semena in je tudi tej papogi prisodilo primerne množine teh umetnih gnojil. Dalje se morajo upoštevati tiste dežele, ki so močno trpele po vojnih grozotah in ki posebno potrebujejo umetnega gnojila, da se kmetijstvo v teh krajih zopet opomore. Kmetijsko ministrstvo je samo razdelilo omenjena umetna gnojila med gojitelje lastnega semena, med šolska in vzorna gospodarstva. Preskrbo posebno uvaževanja vrednih producentov Galicije je prevzela deželna centrala za vspostavitvev Galicije, onih iz Primorske pa namestništvo v Trstu. Družbi za sladkorno industrijo je bila poverjena naloga razdelitve v namen pridelovanja sladkorne pese, centrali za olje in mast pa za pridelovanje repičnega in makovega semena. Ker je razdelitev Tomaseve žlindre že dovršena in se superfosfatna in dušičnata gnojila uporabijo v gori navedene svrhe, a drugih množin ni več na razpolaganje, se žal nikakor več ne morejo upoštevati prošnje gospodarskih zadrug in društev kakortudi ne posameznih kmetovalcev. L

VOJNE ZADEVE in NAREDBE.

Ravnalne cene za kisko repo.

Osrednja komisija za presojanje cen je določila z odlokom z dne 20. januarja t. l., št. 352., naslednje ravnalne cene za kisko repo:

1. ravnalna cena za pridelovalca od obratovališča, za 100 kg K 113'13

2. ravnalna cena za pridelovalca, ako blago postavi v odjemalčevo obratovališče (ako v stanovališču pridelovalca) ali, ako blago dostavi na bližnjo železniške postajo in pride sam po prazno posodo, za 100 kg „ 119'13

Repnice (repne vode) ne sme biti več kakor 8 %.

Pomladansko obdelovanje.

Min. naredba z dne 31. januarja 1918, drž. zak. št. 37.

Naredba je precej obsežna, zato jo tu podajamo v izvlečku, in sicer nakratko le one točke, ki se tičejo kmetovalcev.

§ 1.

Vsak kmetovalec, zakupojemalec, uživalec itd., je dolžan vsa zemljišča spomladi obdelati, v kolikor jih ni obdelal že jeseni. Kjer so jesenski vsevi slabo uspeli, jih je zopet obsejati, oziroma je zemljišče nanovo obdelati. Izjeme smeje dovoliti politična okrajna oblast na predlog žetvenih komisij, ako bi iste bile iz gospodarskih ozirav utemeljene.

§ 2.

V onih slučajih, ko je moral gospodar v vojaško službo in je obdelovanje zato otežkočeno ali, ako je otežkočeno zaradi drugih po vojni povzročenih razmer, ima

žetvena komisija s poukom, z dodelitvijo delovnih moči in kmetijskih obratnih potrebščin skrbeti za pomoč. Ako bi vkljub temu imela zemljišča ostati neobdelana in, ako ni politična okrajna oblast dovolila kakih izjem, more zemljišča obdelati občina, katera je upravičena nastale stroške pokriti iz donosa pridelkov.

§ 3.

Zemljišča, ki doslej niso služila v kmetijske namene, mora lastnik (zakupodajalec) pripraviti za pridelovanje človeške hrane ali krmskih rastlin do časa, ki ga določi politična okrajna oblast (ali občina); ako tega ne stori, jih more obdelati občina. Ako se občina teh pravic ne poslužuje, more dovoliti politična okrajna oblast obdelovanje istih do pospravljene letine sosednjim občinam, strokovnim in industrijskim podjetjem ali posameznikom. Ako lastnik takega zemljišča še pred 15. aprilom t. l. dokaže, da bo isto pozidal, preden bi mogel pospraviti letino, tedaj ni dolžan obdelati ga, ako okrajna politična oblast tako razsodi in pripozna, da je nameravana stavba večjega pomena za splošno korist, kakor da bi se stavbišče porabilo za obdelovanje.

§ 4.

Določbe § 3. se ne tičejo onih zemljišč, ki so zaradi kolobarjenja sprašena, dalje travnikov in pašnikov, ako se isti kosijo, oziroma porabljajo za pašo.

§§ 5. do 10.

so za kmetovalce v naših razmerah manj važni.

§§ 11. do 15.

govorijo o sestavi, nalogah, pravicah in dolžnostih žetvenih komisij, katere so dolžne skrbeti za to, da bodo vsa v poštev prihajajoča zemljišča obdelana.

§ 16.

vsebuje določbe, zaradi prostovoljne pomoči delovnih moči pri obdelovanju.

§ 17.

določa, da morajo vse v občini se nahajajoče za delo sposobne osebe obojega spola, izvzemši oseb v javnih službah, duhovnikov, zdravnikov, živinozdravnikov, lekarnarjev, babic in bolniških strežnic, pomagati pri kmetijskih delih.

§ 18.

Dnevne mezde določi politična okrajna oblast, oziroma žetvene komisije.

§ 19.

Za kmetovalca ni važen.

§§ 20. do 27.

Žetvene komisije morejo določiti, da kmetovalci proti odškodnini prepuste razno orodje, stroje, živino in razne pripomočke za obdelovanje drugim pridelovalcem, kadar jih sami v svojem obratu ne potrebujejo.

§ 28.

Za kmetovalca naravnost ni važen.

§ 29.

V zmislu določb tega § gre zakupodajalcu prednost, ako hoče od zakupojemalca kupiti živino, orodje, krmila, semenje in druge kmetijske potrebščine. Zakupojemalec mora zakupodajalca o nameravani prodaji obvestiti, ta se mora v treh dneh (ako je zakupodajalec v istem kraju) oziroma v osmih dneh (ako je v drugem kraju) za nakup odločiti. Pri dogovorih zaradi cen in prodaje veljajo tozadevni §§ 961., 962., 964. do 967. splošnjega državljanškega zakonika.

§ 30.

Se tiče kmetijskih svetov, ki jih imajo politične oblasti vpostaviti kot posvetovalen organ. Člani kmetijskih

svetov izvršujejo svojo službo kot častno službo, katero smejo odkloniti le iz tehtnih vzrokov.

§§ 31. do 35.

so za kmetovalca podrejenega pomena.

§ 36.

Proti odlokom političnih oblasti, izdanih v zmislu te naredbe, je vsaka pravna pot, razen v kazenskih zadevah, nedopustna.

§ 37.

ni važen.

§ 38.

Pri določanju je li kako zemljišče smatrati kot kmetijsko v zmislu §§ 3. do 5. se ni ozirati na to, kako je isto zaznamovano v zemljiškem katastru, ampak ga je pre-sojati na podlagi kulturnega stanja v kakršnem se nahaja.

§§ 39. do 42.

Za prestopke so določene denarne kazni do 5000 K ali zapor do dveh mesecev, v kolikor prestopki ne spada pod strožja kazenska določila. Proti odmeri kazni je dovoljen priziv v teku 8 dni po dostavitvi kazenske razsodbe, in sicer pri oni oblasti, ki je razsodbo izdala.

§§ 43. in 44.

Naredba stopi v veljavo z dnem 2. februarja t. l.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uradništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrstijo med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčevega imena, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na poznejše došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pisмено, če je pismu priložena 1 K v znakih kot prispevek k družbenemu pokojniškemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uradništvo ne more poznati vseh, včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 26. Štiri mesece stari pujski, ki so vedno radi jedli, in tudi še sedaj, so se jeli pred kakimi 14 dnevi med seboj suvati, pričeli so jesti steljo in sedaj so pa dobili po koži gnojne mozolje, in sicer nekateri tako močno, da so čisto krastavi. Pujski hujšajo navzlic temu, da še vedno radi jedo. Odkod prihaja ta bolezen, kako jo je zdraviti in kako je kraste odstraniti? (I. L. v O.)

Odgovor: Vsaka žival in tako tudi prasič ostane le tedaj zdrav, če živi v razmerah, ki so njegovi naravi prikladne. Živalsko telo obstoji iz nebroj celic, ki so osnovni organi celega telesa. Vsaka celica živi nekako zase in le tedaj pravilno živi in deluje, če je njeno prehranjevanje pravo in redno. Celica dobiva hrano iz krvi, jo pretvarja v sebi enake snovi ter izločuje iztrebke, ki pridejo nazaj v kri, katera jih potem po raznih potih odpravi iz živalskega telesa, in sicer potom dihanja in odvajanja po scalnici. Scalnica je tekočina, ki iz živalskega telesa največ odvede celičnih iztrebkov. Če žival ne živi v prikladnih okoliščinah in ne dobiva take krme, iz katere se more delati za prehranjevanje celic dobra kri, pa postane delovanje celic nepravilno in žival dobi bolezen presnavljanja. Vaši pujski so torej zboleli za boleznijo presnavljanja, ki se v tem kaže, da se med seboj sujejo, žro poblateno steljo, dobijo izpuščaje na koži in več dobro ne uspevajo navzlic temu, da še sedaj radi jedo, kar pa tudi utegne prenehati, če ne pričnete prasičem pravočasno prav streči in jih pravilno krmiti. Prasič mora dobivati

predvsem dovolj tečne krme, ki ima v sebi tudi dovolj rudninskih hranilnih snovi. Brez pokladanja žita, otrobov ali sploh podobnih močnih krmil, je težko prasiče zdrave ohraniti. Prasič pa ni ustvarjen samo za rastlinsko hrano; on je namreč vsejeder in na vsak način potrebuje tudi nekaj živalske hrane, t. j. mesa, in sicer v obliki hroščev, ličink, krvi, odpadkov od mesa iz kuhinje ali iz kake klavnice. Posebno važne so beljakovine, toda prasič ne izhaja samo z rastlinskimi beljakovinami, ampak mora dobiti tudi živalske beljakovine, ker velik del celičnih beljakovin se more tvoriti le iz živalskih beljakovin in če jih ne dobi, pa celica ne more pravilno delovati. Za pravilno prebavljanje in zdravo presnavljanje potrebuje prasič tudi rudninskih snovi, ki jih dobi v prsti, zato ne rije v zemlji samo zaraditega, ker išče črve, ličinke in hrošče, ampak tudi zato, ker vsled svoje narave mora nekaj prsti požreti. Prasičem je torej potrebno dati priliko v zemlji riti in če to vselej ni mogoče, zlasti ne pozimi, se ohranijo prasiči le tedaj zdravi, če se jim da v svinjak zaboj s prstjo, ki jo po potrebi lahko zauživajo. Zdravo presnavljanje je pa navzlic primerni krmi le tedaj mogoče, če imajo prasiči snažen, zračen in svetel hlev, kajti le v snagi v čistem zraku in na svetlobi morejo uspevati. Iz tega torej morete sklepati odkod prihaja bolezen Vaših pujskov. Če vzroke odpravite, pa bodo samiodsebe ozdraveli. Pokladajte torej prasičem pravo, dobro in tečno krmo, dajate jim priliko prst žreti in skrbite v svinjaku za skrajno snago, dober zrak in zadostno svetlobo. Ob lepem in dovolj gorkem vremenu spuščajte prasiče na kopni, prek-solnčni prostor, kjer se morejo solnčiti in morda tudi po zemlji riti. Solnce je pri tej bolezni eno najvažnejših zdravil. Izpuščaji, t. j. gnojni mozolji na koži so posledica bolezni presnavljanja, vsled katere postanejo pujski krastavi ter so včasih kakor s sajami posuti, zato se ta bolezen tudi imenuje sajavost pujskov. Če boste prasiče prav krmili in jim pravilno stregli v dobrem svinjaku, bo sčasom krastavost samodebe prešla. Za hitrejše ozdravljenje te bolezni presnavljanja je pa vendarle dobro tudi krastavost ob enem zdraviti, t. j. jo je po možnosti hitro odpraviti, kajti zdrava koža pospeši ozdravljenje. Zelo napačno je krastavost ali sajavost pujskov zdraviti z mokroto. Najprej je kraste skušati odpraviti z lehkim drgnjenjem s kunjjo, ki je napoljena s kakim oljem. Od krast vsaj deloma osnaženega prasiča je poštupati s kakim praškom, ki suši in ki rane krije. Taki praški so navadna moka, seme od lešičjeka, moka od hrastove lubadi itd. Prav dobro je med take praške mešati gotove rudninske snovi, tudi jodoform itd. Primeren prašek Vam naredi vsak lekarnar na živinozdravnikov recept ter morate živinozdravniku povedati, čemu boste prašek rabili.

Vprašanje 27. Pri nas orožniki poizvedujejo pri vinogradnikih počim so svoje vino prodali in pri kupcih, oziroma gostilničarjih počim so vino plačali. Orožniki trdijo, da je vsakdo dolžan resnico povedati in če tega ne stori, mu pretijo s kazenskim postopanjem, češ, da se protivi njihovim uradnem postopanju. Ali je res vsakdo dolžan orožnikom ali kaki drugi uradni osebi povedati, počim je vino prodal, oziroma kupil? (M. S. v L.)

Odgovor: Tako poizvedovanje po orožnikih ali drugih uradnih osebah ima namen dognati, če se je kdo pregrešil proti cesarski naredbi z dne 24. marca 1917, drž. zak. št. 131., ki se tiče kaznjivega navijanja cen. Vsakdo, ki je vino prodal ali kupil, je lahko kriv prestopka te cesarske naredbe, zato ni dolžan sebi v škodo kaj izpovedati ter se sme posluževati v zmislu § 152. kazenskega reda dobrote se odreči dati kaka pojasnila. Nihče ni torej dolžan povedati, počim je vino prodal ali kupil, in so vse

grožnje orožnikov ali drugih uradnih oseb neumestne in naravnost prepovedane. Če je kdo pri sodišču o kaki taki zadevi, ki utegne njemu škodovati, zaslišan kot priča, ima pravico, sklicevaje se na omenjeni paragraf, se odreči vsakemu pričanju, ki mu lahko škoduje.

Vprašanje 28. Moj prednik je kupil na javni dražbi njivo in travnik, a od zadnjega je bil en kos več kakor pred 40 leti odprodan in sedaj sem prišel na to, da jaz plačujem davek od celega travnika, ker pri takratni odprodaji ta ni bila v zemljiški knjigi izvršena in razdelitev parcele tudi ni bila v katastralni mapi zaznamovana. Ali bi imel jaz pravico odprodani del travnika zase zahtevati, ker odprodaja ni bila v zemljiški knjigi vpisana in ali imam vsaj **pravico zahtevati povračilo davka, ki sem ga kri- vično plačeval?** (I. T. v D.)

Odgovor: Dotična odprodaja enega dela travnika je bila pravoveljavna ter je zato pravomočna, zato Vi nikakor nimate pravice odprodani del travnika zase zahtevati. Podajte se k zemljejniznem uradu, kjer Vam povejo, kako spravite zadevo v red, t. j., da se odprodani del travnik vpiše na pravega lastnika in od Vašega zemljišča pa odpiše. Davek se plačuje redno vsako leto, je torej redno plačilo, ki zastara v treh letih. Potemtakem imate Vi pravico zahtevati povračilo preveč plačanega davka od pravega lastnika samo za tri leta nazaj. Ker pa v sedanjih razmerah ureditev v zemljiški knjigi ne bo šla tako naglo, zato takoj zahtevajte pred pričami ali pa v priporočenem pismu od pravega lastnika tistega dela travnika davek za tri leta nazaj, ker s tako zahtevo se zastaranje prekine in Vam ostane pravica do povračila davka od tistega dne tri leta nazaj, ko ste povračilo zahtevali, če se tudi ureditev v zemljiški knjigi šele poznej zvrši.

Vprašanje 29. Imam več oralov travnikov, ki so bili napravljeni iz njiv, kateri so pa tekom let zaradi krtin in mravljišč postali tako gričavi, da je košnja na njih zelo težavna in zamudna. **Gričasti travnik nameravam za- raditega poravnati,** in sicer ga menim jeseni in pomladi valjati z valjarjem iz betona, ter vprašam, če bi bilo tako ravnanje pravo in kako težak naj bi bil valjar, da bi ustrezal temu namenu? (A. V. v B.)

Odgovor: Z valjarjem poravnati travnik, ki je zaradi krtin in mravljišč postal gričast, bi bržkone tudi z najtežjim valjarjem ne šlo in vrhutega bi s tem še travnik prav zelo pokvarili, ker bi zgornjo plast močno stlačili, vsled česar ne bi vanjo mogel zrak prodirati in bi zato pospešili rast mahu in lišajev. Tak travnik se da razumno poravnati le, če se griči od krtin in mravljišč prekopljejo, ter se potem prst enakomerno po travniku razmelje. Tako poravnani travnik je potem pomladi prav ostro prebriniti, da se zgornja plast zrahlja in ima zrak priliko v zemljo prodirati. Razmetavanje krtin in mravljišč ter branjanje travnika je vsako pomlad ponoviti. Rodovitna prst od krtin in mravljišč bo travnik gnojila in pristop zraka v zemljo vsled rahljanja z brano bo istotako travnik rodovitnejšega naredil, kajti žlahtne trave in zeljišča bodo lažje rasle in boljše uspevale ter zadržale rast mahu.

Vprašanje 30. Ali je kaka vrsta ajde, ki bi tako **zgodaj zorila, da je ne vzame slana,** če se seje za ozimnim ječmenom? (A. V. v B.)

Odgovor: Najzgodnejša vrsta ajde, oziroma ajde, ki v kratkem času dorase in dozori, je črna ajda, bi se pri nas na Kranjskem splošno prideluje kot strniščna ajda, zlasti na Gorenjskem in Koroškem. Ozimni ječmen je sploh ozimno žito, ki se najprej požanje in zato je na ječmenovem strnišču ajda najbolj varna pred jesensko slano. Vaš kraj pa zelo visoko leži in če doslej pri Vas

niste strniščne ajde pridelovali, prihaja bržkone to odto, ker ondotne kmetovalce izkušnja uči, da setev strniščne ajde pri Vas zaradi pozne žetve, oziroma zaradi običajne zgodnje slane ni umestna. Doba rasti ajde se zhatno skrajša, odnosno se cvetenje in zoritev pospeši, če ajda ne dobi v zemlji preveč dušičnatih rastlinskih hrahlinih snovi, ki povzročijo bohotno rast, katera da ajdi daljšo razvojno dobo in naredi, da pozno cvete in zori. Gnojenje s fosfatnimi umetnimi gnojili, ki dobo rasti ne po- daljša, pa pomaga ajdi boga o obroditi. Strniščni ajdi je torej enostransko gnojiti samo s fosfatnimi umetnimi gnojili, ki se v zemlji hitro razkroje, t. j. s superfosfatom, ki ga pa letos ne bo dobiti. Dobro domače fosfatno umetno gno- jilo za strniščno ajdo je lesni pepel, ki se naj zaraditega prične za letošnjo setev strniščne ajde pravočasno zbi- rati ali nakupovati.

Vprašanje 31. Ali se sme pokladati zmljet divji **kostanj brejim kravam?** Ne dobi li mleko kakega ne- prijetnega okusa po njem? Ima li slab učinek, ko se pre- neha s krmljenjem istega, morda v tem oziru, da bi krave mršave postale in bi ne marale več žreti druge krme?

Odgovor: Kostanj vsebuje mnogo škroba in je zaradi- tega priznано tečna hrana za ljudi kakortudi za živali. Žlahtni kostanj se porabi ves za hrano ljudem; medtem ko je divji kostanj kot tak neužit, ker ima v sebi veliko množino grenkih snovi in čreslovine in ga tudi živali ne marajo posebno. Vendar ga lahko pripravimo užitnega, ako izvlečemo iz njega grenkobo. Sub divji kostanj namakamo en do poldrugi dan v mehki vodi, deževnici ali rečnici, nato ga kuhamo eno uro, naposled ga denemo v koše, ka- tere postavimo v tekočo vodo, potok ali reko, kjer ga pustimo dva do tri dni. Ako nimamo prilike ga namakati v tekoči vodi, potopimo ga v kakem sodu v mehko vodo, ki jo pa moramo menjati tri- do štirikrat. Dobro je tudi kostanj oluščiti, kajti ravno v luščini se nahaja večina čre- slovine; toda to ni neobhodno potrebno, ako smo ga iz- lužili v vodi. Lupine se lahko odstranijo, ko je kostanj suh. Na tak način izvlečemo iz njega večji del grenkobe in čreslovine, nakar ga živali rade žro. Tako izluženi kostanj smete pokladati tudi brejim kravam, vendar Vam priporo- čamo v tem oziru zmernost: v začetku pol, pozneje največ do 1 kg na dan in glavo. Ako je kostanj že zmljet, ne da bi bil preje izlužen, potem ga morate krmiti zelo previdno in samo kakor nekaj redilni prašek, ki pospešuje prebav- ljanje, in več kot pol kg na dan pri breji ali mlečni živini ni priporočljivo pokladati, drugače bi znal slabo vplivati na zdravstveno stanje in na prebavljanje živine. Izluženi kostanj ugodno deluje na mlečne žleze in na prebavljanje. Kot zdravilno sredstvo je neizluženi kostanj dobro uporaben tedaj, ko dobiva žival mnogo vodene krme, kakor pesno listje, peso ali repo, svežo deteljo, kar navadno povzroča drisko, medtem ko jo kostanj ustavi. Na kakovost in do- broto mleka kostanj ne deluje slabo, ter mu ne da nika- kega neprijetnega okusa. S krmljenjem kostanja moramo začeti polagoma in v začetku pokladati le manjše množine, dokler se mu krave ne privadijo. Ravnotako je treba le polagoma nehati s to krmo, da živali komaj čutijo, da me- njajo krmo, potem ne bodo omršavele. Splošno velja isto pravilo za vsako krmo in za vse živali: *prehod od ene vrste krmil na drugo naj se vrši vedno le polagoma, da se živalski želodec privadi novi hrani, drugače ima vsaka menjava slabe posledice na proizvajanje mleka kakortudi na zdravstveno stanje živine.* L.

Vprašanje 32. Zaradi lanske suše je ostalo pri nas grozdje drobno in deloma tudi zeleno, navzlic temu smo ga morali še prezgodaj trgati, ker nam je vojaštvo na- pravljalo po vinogradih mnogo škode. Vrhutega so se meni vsled premale množine mošta kljub mešanju tropine neko-

liko ugrele. Vino ima sedaj kislast okus. **Kako naj odzvamem vinu preobilno kisline?** (A. P. v T.)

Odgovor: V vinorodnih krajih, kjer je lansko jesen bivalo vojaštvo, so bili kmetje prisiljeni navzlic ugodnemu vremenu pri zoritvi grozdja, trgati preje nego navadno, dasi so bile jagode še zelene. Iz takega pridelka pripravljena vina imajo splošno malo alkohola in preveč kisline. To se občuti posebno letos pri teranu. Glede takih vin dobite pojasnilo v članku »Kislost (kisloba) in razkisanje vina« v današnji številki »Kmetovalca«. V svojem vprašanju pravite pa, da so se pri vrenju vina tropine nekoliko ugrele. To je pa čisto nekaj drugega. Ker ste nepravilno ravnali pri kuhanju mošta, so prišle tropine preveč v dotiko z zrakom, razmnožile so se glivice, ki povzročajo očetno kislino in vino je postalo najbrže že malo »cikasto«. Očetna kislina v vinu se je razmnožila s pomočjo očetnih glivic in vino postaja od dne do dne bolj kislo. Kislino v vinu se spozna na tem, da reže taka pijača po grlu, ne kakor pravi zdravi teran, ampak le ostreje in neprijetneje. Tako prekislino vino morete tudi razkisliti z dodatkom kemično čistega oborjenega (precipitiranega) ogljikovokislega apna, ki ga dobite pri vsakem drogistu. Na 100 l vina vzamete približno 7 do 14 *dkg* tega apna, kakor je pač več ali manj kislo. Kako se vino razkisa, dobite v omenjenem članku. To je edini pripomoček, da napravite tako vino vsaj užitno. Dobre kapljice ne morete nikdar več napraviti iz takega vina, kajti z apnom se sesedejo na dno tudi mnoge snovi, ki dajejo vinu prijeten okus. Pri razkisanju cikastih vin se z ogljikovokislim apnom ne izloči očetna kislina, ampak v prvi vrsti vinska kislina in morda tudi nekaj jabolčne kisline. Navzlic temu se »cikavost« ne pozna več toliko, ker se je množina celokupne kisline zmanjšala, vino pa postane bolj pusto. Dalje moramo omeniti, da tako popravljeno vino ne traja dolgo, ampak v pomladnem času, ko začne teran svoje pomladno vrenje, uastopi cikavost v čimdalje večji meri, zaradi česar se skuša taka pijača hitro uporabiti. Nekaj več časa se drži, ako ga spravimo v dobro zažveplan sod. Hočemo si ohraniti tako vino pitno, potem ga zmešamo z močno kapljico, da se lažje drži. Najbolje in edino sredstvo pač ostane, da se ob trgatvi in ob vrenju natančno pazi, da mošt ne »vzdigne klobuka«, t. j. da tropine ostanejo vedno v moštu ter se jim ne da prilike, da se na zraku ugrejejo, če ne se očetne glivice močno razmnožujejo in tvorijo očetno kislino. L.

Vprašanje 33. Imam kuhinjo, sezidano iz kamenja, katere ena stran leži 1 meter pod zemljo. V njej se nahaja štedilnik, ki ga rabim za kuho samo pozimi. Takrat postavim v kuhinji tudi dvojno okno. Ko začnem pozimi kuhati v tem prostoru, postanejo stene tako vlažne, da voda kar curkoma teče od njih. **Zakaj so stene pozimi v zakurjenem prostoru tako vlažne?** (J. G. v U.)

Odgovor: V vsakem prostoru, kjer se kaj kuha, se dela para in se širi po istem. Pozimi opazujemo, da se ta para na mrzlih oknih zgosti in zamegli stekla. To opazimo povsod tam, kjer se pozimi kuha za človeško ali živalsko hrano in nastaja para. Okna so mrzla, ker so v dotiki z zunanjim zrakom. Slično je s stenami. Pravite, da rabite omenjeno kuhinjo samo pozimi. Zidovje, posebno iz kamenja, ki ga rabite pri Vas za zidanje hiš, v prostorih, kjer se že več časa ni kurilo, je mrzlo in se ne da tako hitro ugrejeti. Para, ki se napravlja pri kuhanju, pride do mrzlega zidu, se zgosti v vodo, ki se polagoma nabere v takih množinah, da teče curkoma po zidu. Taki slučajni se opazujejo tudi pri novih stavbah, ki jih je treba prej dobro ogreti in osušiti, preden jih rabimo za stanovanje. Da ne bo v Vaši kuhinji vlage, morate kuriti, da se stene ogre-

jejo, pri čemer seveda ne smete kuhati vode ali rabiti mokrih drv, drugače trpi ogrevanje prostorov več časa. Drugi pripomoček je ta, da napravite nad štedilnikom odvodnik za paro in dim, ki naj odvaja vso nepotrebno vlago. Če boste več časa kurili v tem prostoru, bo vlaga izginila samaodsebe. L.

Družbene vesti.

* **Izdaja prihodnje številke „Kmetovalca“** zaradi pomanjkanja popirja še ni zagotovljena, zato morda kmetijska družba izda letošnjo 4. številko le skrčeno z objavo najvažnejših vesti. Urad za gospodarstvo med vojno in med prehodom iz vojne v mir pri c. kr. trgovskem ministrstvu, ki je centrala za razdeljevanje tiskovnega popirja, je kmetijski družbi obljubil dati potrebne množine tiskovnega popirja, za »Kmetovalca«. Kakorhitro družba dobi popir, bo svoje ude odškodovala z listom v obširnejši obliki. (Datje v inseratnem delu.)

Uradne vesti c. kr. kmet. družbe kranjske.

Oddaja sadnega drevja in trt pomladi 1915 iz nasadov kmet. podružnice v Mokronogu.

Podpisana podružnica naznanja, da bo letošnjo pomlad **samo svojim udom** oddala iz podružnične drevesnice v Mokronogu 2000 drevesc in 80.000 presajenih 4letnih smrekovih sadik, iz podružnične trtnice v Tržišču pa okoli 2000 cepljenih trt.

Vsak podružnični ud dobi brezplačno dve sadni drevesci ali pa šest cepljenih trt, kakor želi. Razentega zamoreji udje dobiti drevesca še proti plačilu, in sicer po 2 K drevo in smrekove sadike po 10 K za 100 komadov.

Morebitni ostanek za oddajo določenih trt in dreves se odda družbenim potom na dan oddaje, ki se še objavi javno ali po zaupnikih.

Vsak ud, ki želi dobiti brezplačno drevesa ali trte, ali proti plačilu drevesa in smrekove sadike, se mora za to pravočasno zglasiti, in sicer najpozneje

do 1. marca t. l.,

za drevesa in smreke pri gosp. Ed. Vencajzu v Mokronogu, za brezplačne trte pa pri gosp. Fr. Prijatelju v Tržišču.

Lehko pa se podružnični udje zaradi dobave dreves in trt zglase pri svojem zaupniku, kar je enostavneje. Zaupniki so ti p. n. gospodje: Hladnik Ivan za trebelski, Keržan Ignacij za šmarješki, Prijatelj Frančišek za tržiški, Šolar Anton za mirenski, Vencajz Edvard za mokronoški, Zupančič Frančišek in Knez Franc za šentrupertski okoliš.

Kdor se ne zglosi pravočasno, izgubi pravico do dobave trt in dreves.

Kmetijska podružnica v Mokronogu,
dne 29. januarja 1918.

Odbor.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Sori, ki bo v nedeljo, 24. februarja t. l. po krščanskem nauku v šoli.

— S P O R E D : —

1. Določitev glede sadne drevesnice, ker zakupna doba zemljišča poteče z dnem 1. aprila 1918.

2. Volitev odposlanca za občni zbor kmetijske družbe.

3. Slučajnosti.

V Sori, 3. februarja 1918.

Fr. Mihovc, načelnik.

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 6 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 4 K na leto. Posamezna številka stane 30 h. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 3. V Ljubljani, 15. februarja 1918. Letnik XXXV.

Blagovno poročilo.

Ljubljana, 15. febr. 1918. — Prezemne cene za 1916/17 za sledeče avstrijske pridelke: Za sto kg Drž. zak. 219 z dne 31. julija 1917: Pšenica K 40.—, Rž K 40.—, Pira K 40.—, Ječmen za varenje K 37.—, Ječmen za krmo K 37.—, Oves K 36.—, pri oddaji pred 15. nov. se pribije še 2 K pri 100 kg. Po min. nar. z dne 29./9. 17. drž. zak. št. 391 veljajo naslednje prevzemne cene za 100 kg: koruze K 38.—, prosa K 40.—, ajde K 40.—, graha K 80.—, fižola K 80.—, leče K 120.—, boba K 60.—, grašice K 100.—, oziroma K 51.—, ter K 35.—, zadnjega žita K 35.—, oruženih koruznih storžev K 15.— franko mesto prevzema. Jedilni fižol in bob vseh vrst K 40.—, Fižol in bob, grah ali leča za krmo K 30.—, Grašica K 29.—, Mak K 150.—, Ogrščica K 100.—, Repiš K 97.—, Suhe češnje, sto kg, Drž. zak. 290. z dne 6. sept. 1916: a) do 105 kom. K 104.—, b) 106 do 130 kom. K 100.—, c) nad 130 kom kg K 95.—, d) merkant. blago K 65.—, Povidl K 120.—, Držav. zak. 159 z dne 10. aprila 1917: Sladne kali K 22.—, Pivovarniške tropine, posušene K 25.—, Tropine solnčnih rož, oluplj. pečk K 25.—, neoluplj. K 17.—, Tropine bučnih pečk oluplj. K 30.—, neoluplj. K 20.—, Lanene tropine K 25.—, Konopne tropine K 19.—, Tropine repnice K 18.—, Makove tropine K 24.—, Krompirjevi izlužki posušeni K 19.— sto kil, kolodvor obratovališča, brez vreč, vsteviš stroške nakladanja, Krompir 22 K od 5. sept. dalje. Drž. zak. 390/17 z dne 23. sept. Seno 23 K, skupa (ržena slama) 13 K, slama od žita, graha, in grašice II K, fižolova, bobova, lečina, makova, repična in koruzna slama po 7 K za 100 kg. Jajca. V ozemlju Ljubljane velja kos pri pridelovalcu 28, v trgovini pa 32 vinarjev, v vseh drugih delih dežele velja jajce pri pridelovalcu 20, v trgovini pa 24 vinarjev, glej ukaz c. kr. dež. predsednika z dne 7. nov. 1916 št. 34.201. Moka. Pšenična moka za peko, pšenični zdrob, pšenična debeta moka (graham krušna moka) K 110.—; pšenična moka za kruho K 90.—; pšenična enotna moka K 75.—; ržena enotna moka K 47.— za 100 kg od bližnje železn. postaje mlina (brez vreč). — Ajdovamoka, bela št. 1, 82 h; temna št. 2, 58 h. Koruzen zdrob 84 h, koruzna moka 52 h, koruzna obloga 52 h. (Odredba c. kr. dež. vlade z dne 14. maja 1916, št. 16.303) Jesprenj št. 10, 66 h; št. 9, 68 h; št. 8, 75 h. (7)

Žita in moke posreduje občinam Zavod za promet z žitom ob času vojne, podružnica v Ljubljani. Gori označene prevzemne in najvišje cene objavljene so čisto neobvezno glede pravilnosti. Za semensko blago določene so primerno višje cene.

Do c. kr. kmetijske družbe obrniti se je le glede tistih kmetijskih potrebščin, katerih cene so objavljene v družbenih vesteh »Kmetovalca«.

Tržna poročila.

Cene za klavno goved. (Ukaz dež. preds. z dne 10./3. 1917., št. 8855.) — Za 1 kg žive teže veljajo naslednje najvišje cene in sicer: za voli I. kakovosti po K 3-50, II. kakovosti po 3 K, III. kakovosti po K 2-50; za krave I. kakovosti po K 3-10, II. kakovosti po K 2-70, III. kakovosti po K 2-30; za telice in bike I. kakovosti po K 3-30, II. kakovosti po K 3.—, III. kakovosti po K 2-40, za košeno živino po K 1-80. Za kalo se sme odbiti do 5% od žive teže v kolikor je živina nakrmljena ali napojena. (Glej letošnji »Kmetovalec« stran 47, 52, in 81.)

Najvišje cene za prasice. (Min. naredba z dne 6./7. 1916, drž. zak. št. 211.) — Za 1 kg žive teže veljajo najvišje cene in sicer za pitane prasice, ako pridejo res v zakol (iz hleva) po K 5-50, za debele prasice za nadaljnjo pitanje, ki so od 60-90 kg težki po 6 K, za mesnate prasice nad 40 kg žive teže po K 4-70, za pitane prasice pod 60 kg in mesnate prasice pod 40 kg ni določena nikakoli cena, a jo zato določa ukaz. dež. predsednika, ki tu sledi. (Glej lanski »Kmetovalec« stran 103, 118.) (8)

Najvišje cene za prasice, ki jih min. nar. z dne 6./7. 1916 ne omenja. (Ukaz dež. preds.) Za 1 kg žive teže veljajo nasledje najvišje cene: A. za odstavijene pujske do 3 mesecev starosti: 1) domačega plemena po 8-9 K, križanih pasem po 9-10 K, žlahtnih pasem po 10-12 K; B. za prasice z a z akol in sicer: pitane prasice pod 60 kg žive teže in nepitane pod 40 kg žive teže 1) domačega plemena po K 5.—, križanih pasem po K 5-50, žlahtnih pasem po K 6.—. Za prasice za plemo, ki so navedeni pod B se sme pribiti še 25%, ako se jih proda za plemo. Za plemenske mrjase in za breje svinje gorenje cene ne veljajo. (Glej letošnji »Kmetovalec« stran 47.)

Svinjska mast in sveže meso po K 7-80 za kg čiste teže. (Min. nar. z dne 6./7. 1916. — (Glej lanski »Kmetovalec« stran 103, 118.) Za svinjsko mast pa določa novejši ukaz dež. predsednika z dne 1./4. 1917 št. 10.384 odakodnino in sicer za 1 kg surove masti po K 7.—, scvrte svinjske masti po K 8.—. (Glej letošnji »Kmetovalec« stran 55.)

Mala naznanila.

Za vsako besedo je naprej plačati 6 vinarjev v denarju ali znakmah, sicer se naznanila ne objavijo. Vsak ud c. kr. kmetijske družbe more na leto brezplačno prijavit eno štirivrstno objavo, tičočo se gospodarskega prometa.

Upravništvo ne prevzema posredovanja.

Čepljeno trsje, dveletno, zelo močno 100 kom. 45 kron, šmarnica nečepljena 100 kom. 30 kron, prodaja Apton Slodnjak, trtničar, pošta Juršinci pri Ptuj, Stajersko. 206

Konjske repe od 15 cm dolg, naprej odrezane in skupaj vezane, kupujem po 14-18 kron kg. Pošiljate na Ivan Svetec, posestnik, Rudolfovo, Dolenjsko. 227

Sadna drevesca i. s. hruške žlahtne in za mošt, orehe, divje kostanje in vseh vrst prtilkavce imam naprodaj. Naroči se lahko pisмено ali ustneno pri Jakobu Pintar, sadjerejec, Sv. Tomaž, p. Skofjaloka Gorenjsko. 240

Sadnega drevja večjo množino, pet-štiri-in-triletnega, večina še v krono precepljenega, ki je bujno rasteče in dobrih vrst, i. s. Baumanova reneta, zlata reneta, štajerski mašančkar, jesen. tafelni, ki se zdrže do junija, štajerski moštar Paier Hubert zelo rodov. Zalostinke Elisa Radke. Hruške večina moštne, tudi žlahtne Klapovke Napoleonovke i. dr., tudi nekaj prtilkavcev, in divjakov eno- in dveletnih, ima naprodaj po primerni ceni Andrej Hafner, pos. in sadjerejec, Dorfarje št. 14, p. Skofjaloka, 11

„Soja“ fižol. Imam nekoliko semena fižola „Soja“ triletnega, večina še v krono upravništvo »Kmetovalca«. Kdor je že ponudil „poste restante“ naj tudi sporoči naslov upravništva, ker šifriranih dopisov pošta še ne izroči. 13

Benčin - Motor z 6 PS. malo rabljen, zanesljiv in trpežen, se zaradi upejave elektrike proda za 2500 K. Nove motorje od 2 PS naprej, krušne peči, parilnike, gnojnice sesalke, tehnične, cirkularne in druge žage, domače mlince ter vse kmetijske stroje priporoča Jos. Božič, p. Grafenstein, Koroško. 22

Nekaj drevesničnih pomočnikov za spomladno delo sprejme oskrbnitvo drevesnic c. kr. kmetijske družbe. Plača po dogovoru ali pa naj se stavijo tozadevne ponudbe naravnost oskrbnitva drevesnic v Ljubljani, Poljanska cesta šte. 59. 23

Samostojen delavec ki je vajen dela v drevenladi in na zelenjadnem vrtu, se sprejme v Crnomlju in Metliki. Pisemne ponudbe s pričevali naj se pošiljajo do 15. februarja 1918, na naslov: Kulturni oddelček dežel. odbora v Ljubljani. Nastop službe najkasneje 1. marca 1918. — Prednost imajo samci. — Vpoštevali se bodo tudi zmožni in večji invalidi. — Plača po dogovoru. 24

Vrtnarja za vrtna dela sprejemem takoj. Plača po dogovoru. Stanovanje in hrana je prosta. Ponudbe sprejema Fran Horvat, Plešivica, p. Jastrebarsko, Hrvatska. 25

Vinčarja, samostojnega delavca za vinograde Stanovanje in hrana je prosta. Ponudbe sprejema Fran Horvat, Plešivica, p. Jastrebarsko, Hrvatsko. 26

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, v lastnem domu, Miklošičeva cesta št. 6, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge vsak delavnik dopoldne od 8. do 1. ure in jih obrestuje po (5)

Vloge v »Ljudski posojilnici« so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih.

4 1/4 %

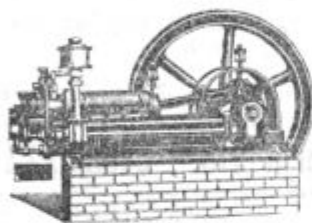
Rezervni zakladi znašajo en milijon kron. Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1916 okroglo 26 milijonov kron.

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako da dobe le-ti od vsakih 100 kron čistih 4 krome 25 vinarjev na leto.

»Ljudska posojilnica« sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih vplačilo na razpolago pošne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim zadružnikom posojila proti vknjižbi z amortizacijo ali brez nje na osebni kredit proti poroštvo ali zastavi vrednostnih papirjev. — Menjice se eskomptujejo najbolje.

Gospodarska zveza v Ljubljani

Dunajska cesta — Bavarski dvor. (3)

Velika zaloga vsakovrstnih poljedeljskih strojev iz najslavitejših avstrijskih tovarn.

Zastopstvo za parne kotle znanih tvornic „WELSLIA“.

Kože od polhov
kupi po najvišjih cenah
B. Kölner

veletrgovina s kožuvinami in s kožami

Lipso (Leipzig) Brühl 47.

Pošiljatve se prosijo po pošti v zavrtkih po 5 šg. nakar se denar takoj po prejemu nakaže. (57)

(14) **500 KRON.**

Vam plačam, če Vam moj „Ria Balsam“ tekem treh dni ne odstrani brez bolečin Vaših kurjih oces, bradavic in roženic. Cena ene posodice z jamstvenim pismom K 275, tri zaklopnice K 550, šest zaklopnice K 850. Stotine zahvalnih dopisov. Kemeny Kaschau (Kassa), Poštni predal 12 (Ogrsko) 975.

Popolne oprave za rejo perutnine

v vsaki velikosti,

valilnike

za kmetijska in graščinska posestva,

mline za kosti

za pripravlanje krme za ročni in motorni pogon, je dobiti najbolje pri

Nickerl & Co., G. m. b. H.

podjetje za racionalno rejo perutnine in drobnice

Inzersdorf 119 pri Dunaju.

Zahtevajte veliki katalog, poučno knjigo št. 119 proti eni kroni v znamkah. (66)

Kmetovalci!

Skrbite za kar največje razširjenje

„Kmetovalca“!

Stremite za tem,

da se ga lahko čita

v vseh gostilnah

in javnih prostorih.

Pridobivajte

Kmetijski družbi

novih udov. Čim

več nas bo, več

bomo dosegli!

! Samo !
za
eno krono

pošilja

c. kr. kmet. družba

:: kranjska ::

ilustrirano knjižico

„Izrejevanje

:: matic“ ::

ki je neobhodno potrebna vsakemu čeljarju.

Razglas.

Podpisana zadruga razglašava v smislu § 36. svojih pravil, da je znižala obrestno mero od 1. marca 1918 dalje hranilnim vlogam na 3 1/2 %, posojilom na 5 %.

Hranilnica in posojilnica na Bučki, registrov. zadruga z neomej. zavezo.

Pošne hranilnice račun št. 828.406. Telefon št. 185.

Ustanovljena 1882.

Kmetska posojilnica

ljubljanske okolice registr. zadruga z neomej. zavezo v LJUBLJANI

v lastnem združnem domu na Dunajski cesti št. 18.

Obrestuje hranilne vloge po 4 1/4 % (2)

brez vsakega odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za vložnike

Sprejema tudi vloge v tekočem računu v sveti s čelkovinim promislom ter jih obrestuje od dne vloge in do dne dviga.

Stanje hranilnih vlog 23.000.000 kron

Stanje [rezervnih zakladov: 1.000.000 kron.

Nadaljevanje „Družbenih vesti“.

* C. kr. kmetijska družba kranjska ima za svoje ude v zalogi sledeče kmetijske potrebščine:

Seme lucerne detelje ogrske provenience, jamčeno brez predenično in skrbno čiščeno po K 16.— *kg.*

Seme domače ali črne detelje, istotako čiščeno s strojem »Cuscuta« jamčeno brezpredenično in največje kaljivosti po K 12.— *kg.*

Seme hmelske lucerne (Medicago lupulina) dveletna rumena detelja stane pri družbi 5 kron *kg.* To brezpredenično seme uspeva tudi v slabih, apnenih ali lahkih zemljah in je posebno priporočljivo za primes k travnim semenskim zmesem.

Travna semena: Mačji rep K 6.—
Angleška ljulika „ 6.—
Francoska pahovka „ 10.—
Travna mešanica „ 8.—

Vreče za semena trave in detelje morajo udje naročniki po možnosti družbi obenem z naročitvijo dostaviti. Le koder to nikakor ni mogoče priskrbi družba udom sama primerne močne vreče. Te vreče so pa sedaj jako drage in jih mora družba po nastopnih cenah računati, ne da bi jih za te cené potem nazaj jemala:

pri pošiljatih do 10 *kg* stane vreča K 3.—
„ „ 15 „ „ K 4.—
„ „ 20 „ „ K 5.—
„ „ 25 „ „ K 6.—

večje vreče stanejo vselej primerno več.

Seme lucerne (nemške ali večne detelje) je kmetijska družba po velikih zaprekah končno vendarle dobila z Ogrskega, toda poslano blago ni popolnoma novo, ampak je pomešano s starim semenom, ki ima manjšo kalivost. V sedanjih razmerah in vsled pomanjkanja tega semena je družba vendarle poslano blago sprejela. Kalivost semena lucerne, ki ga ima družba v zalogi, je za tretjino manjša kakor od semena lanskega pridelka ter ga je zato pri setvi družbenega semena lucerne za eno tretjino več vzeti kakor običajno. Družba smatra za dolžnost svoje odjemalce na to dejstvo odkrito opozoriti. Današnja cena kilogramu semena lucerne v semenskih trgovinah je okoli 25 K za *kg* ne da se jamči za kalivost, a kmetijska družba ga oddaja po 16 K za *kg* ter jamči dvetretjinsko kalivost. Zaradi pičlih zalog semena lucerne nujno svetujemo to seme brez odloga naročiti. Družba pa seveda ne jamči za uspeh setve pri mrazu ali suši, kateri vremenski ujimi mnogokrat setev najboljšega semena lucerne naredita deloma ali popolnoma neuspešno.

Semena od jaréga žita je od centrale na Dunaju družbi odkazanega vsega skupaj samo pol vagona, torej množina, ki ne pride niti upoštev, ter je že vsled dosedanjih naročil vsa oddana, zato družba ne more zvršiti nikakih naročil na razne vrste semena jaréga žita za to pomlad.

Kalijev hiper manganat, ki se ga vinogradniki letos zaradi pomanjkanja žvepla močno poslužujejo, stane pri c. kr. kmetijski družbi za ude 6 kron *kg.* Navodilo o porabi je podano v spisu »Bolezni na grozdju«, ki je udom proti plačilu 20 h na razpolaganje.

Žveplenokislo glino namesto galuna, kot primes galičnemu škropivu, ima kmetijska družba v zalogi, ter jo oddaja po 70 h kilogram.

Melior, novo sredstvo proti peronospori na trtah in proti drugim glivičnim in živalskim škodljivcem na vseh rastlinah, stane *kg* za ude 3 K 40 vinarjev. (Glej spis »Melior« v »Kmetovalcu« št. 11. z dne 15. junija 1915.)

Fenoltaleinov reagenčni popir, ki se rabi pri napravi trsnega škropiva, pola ali zaklopnica po 1 K.

Trakove za vezanje snopov (enostaven motvoz) v klopčičih po 2000 *gr* po K 12.— *kg.*

Manila trakove za vezati, v klopčičih po 2500 gramov po K 16.— *kg.* Ta izborni motvoz je kanadskega izvora in je najboljše in najcenejše nadomestilo za rafijo, ker se ga ob vporabi lahko predeli v tri trakovne dele.

Trokarji so po 8 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani.

Požiralnikove cevi z dvojno tkano cevko za goved z gobčnim lesom po K 29.—, z žično cevko za goved št. 3466 po K 15.—.

Mlečne cevi iz kosti, štev. 3561 po K 1'40.

Klajno apno, 38—42%, precipitirano (ne žgano) ima družba zopet v zalogi in ga oddaja *kg* po K 1'10.

Eponit, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. stane *kg* 7 K.

Bernadotov vinomer (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 15 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati.

Antiavit v varstvo setev pšenice, turščice, graha, grašice, travnih in deteljnih, vrtnih in gozdnih semen vseh vrst pred poljskimi vranami, vrabci, kokošmi, golobi, fazani itd. si je družba zopet nabavila. Osminka kile v dvanajstih litrih vode raztopljenega antiavita zadostuje za impregniranje 130 *kg* setve ter se razpošilja kot vzorec brez vrednosti. Glede uporabe antiavita opozarjamo na spis »Odvračanje škode po vranah« v »Kmetovalcu« št. 2. z dne 15. marca 1914. Naroča naj se pravočasno pred časom setve, t. j. približno 15. februarja ali 15. septembra. Antiavit se dobi v zaklopnicah po 1 *kg* za 18 K, $\frac{1}{2}$ *kg* za K 9'50, $\frac{1}{4}$ *kg* za K 5'50, $\frac{1}{8}$ *kg* za K 3.—, 50 *g* za K 1'60.

* **Modro galico** mora vsak vinogradnik takoj plačati na dotičnem mestu, koder jo naroči, t. j. pri tisti razdeljevalnici, ki je prevzela razdeljevanje za okoliš. Posameznikom se galice nikakor ne more pošiljati, ker manjka družbi osebja za tako ogromno delo. Naj tudi posamezniki nikari družbi ne pošljejo naročitve in denarnih zneskov. Razdeljevalnice opozorimo, da bodo sodi natančno po dobrih 250 *kg* vsebovali, naj zato po možnosti svoje naročitve primerne naokrožijo. Vsekakor pa morajo družbi denar obenem z prijavo nakazati.

* **P. n. gg. ude c. kr. kmetijske družbe, ki se obračajo v raznih zadevah na družbo, nujno prosimo**, naj po možnosti vsako reč napišejo na poseben list in vsak list podpišejo ter navedo bivališče in pošto, kajti vsak družbeni uradnik ima svoj posel in se delajo silne težkoče, zamude in tudi zmešnjave, če so na enem in istem listu pisane razne prošnje, naročila na gospodarske potrebščine, naročila na drevje, gospodarska vprašanja itd.

* **Superfosfata in kostne moke ni!** Letos vzlic vsemu trudu ni mogoče dobiti nič superfosfata in nič kostne moke. C. kr. poljedelsko ministrstvo letos razdeljevanje teh gnojil, v kolikor se jih je v naši državi pridelalo, sploh ni poverilo kakor navadno Splošni zvezi kmetijskih združenj na Dunaju, temveč jih hoče dodeliti drožni industriji, potem za potrebe Galicije, semenskim velevozgojevalcem in pa zvezi avstrijskih sladkornih tvornic. Vsled pomanjkanja umetnih gnojil se morajo prepričati dvojne dodelitve in se bo tistim korporacijam, ki morda naročijo n. pr. žlindro pri c. kr. kmetijski družbi in obenem pri Gospodarski zvezi ali narobe, nadaljno dobavo umetnih gnojil sploh odtegnilo.

Semena trav in detelje naj udje-kmetovalci skupno naročajo najmanj poštni zavitek za 5 *kg*, ker družba malenkostnih naročb' po $\frac{1}{4}$ *kg* ali $\frac{1}{2}$ *kg* vsled pomanjkanja osebja ne more izvrševati. Udje ob skupnih naročbah tudi ceneje izhajajo, ker se poštnina in drugi stroški zmanjšajo.

Bik in krava, tudi mlada živina čiste monta-
vonske pasme, več ovac ali koz
in semensko topinamburo (divji krompir) kupi
Grad Krupa, p. Gradac, Belokrajina. 28

Vino rdečo in belo **kupi** in prosil ponudb A. Oset,
p. Guštanj, Koroško. 29

Nekaj slame škopov ali rženih otefov **kupi**
c. kr. kmetijska družba v Ljub-
ljani za vezanje sadnih drevesc. Ponudbe na
upravništvo drevesnic v Ljubljani, Poljanska cesta
štef. 59. 31

Divjake za pomladno cepitev — 100 kom. hru-
škovich in 100 kom. od jablan dobro ukor-
renjenih za visokodebno Arenja, kupi kme-
tjska podružnica v Gorenjah pri Postojni. Ponu-
dube naj se pošilja na Ivan Jurca st., Gorenje 5,
p. Postojna. 32

Smrekove sadike več tisoč 3-4 in 5letne
v lastni drevnici, prve po
10 K, II. po 12 K, III. po 14 K, tisoč dalje okoli
1500 macesnovih sadih, 100 komadov 2 K v dre-
vesnici, proda in sprejema naročila Ivan Jurca st.,
Gorenje 5, p. Postojna. Za zavijanje in pošiljatev
na pošto ali kolodvor v Postojno se računa 1 K
za tisoč. Vse blago je jako lepo in zanesljivo do-
bro. 33

Sadnega drevja večjo množino: pet- in štiri-
letnih jabolk več vrst in hruš-
kabltnih in tepk, imam naprodaj po primerni ceni.
Luka Cegnar, pos. in sadjerejec v Dorfarjih št. 8.,
p. Skotjaloka. 40

14 hl sadnega mošta (tepkovca), ima na-
prodaj Marko Jakoč,
posestnik na Branskem, p. Št. Janž, Dolenjsko.
Cena po dogovoru. Za pristnost se jamči! 41

Dobre kisle repe okoli tisoč **kg** prodam po
dogovoru. Josip Mušič, po-
sestnik na Pešati 13., p. Cerklje pri Kranju. 42

Več dobrega, hlevskega gnoja v bližini
Novega
mesta kupim. V zameno odstopim tudi blago, živila
in svečavo. A. Sušnik, Ljubljana, Zaloška c. 21.
44

Ajdovih plev ima sto mernikov naprodaj, Jernej
Dovč, Stožice, p. Ježica. 43

Malo ali srednjeveliko posestvo kupi
v primeri legi na Dolenjskem, ne predaleč od že-
leznice, priletna gospa, ali pa hoče pomagati zadol-
ženi vojni vdovci ali invalidi s tem, da plača dolg
in si za to izgovori gno prazno sobico za poletno
bivanje in toliko živil, da bi s tem bile plačane
zelo nizke obresti. Na ta način si more družina
ohraniti dom, ne da bi morala kaj v denarju plače-
vati. Gospa je pripravljena tudi sicer pomagati
pogodniku z denarjem. Ponudbe naj se hitro poš-
ljejo pod naslovom „J. M.“ na: Upravništvo „Kme-
tovalca“ v Ljubljani, Turjaški trg 3. 45

Štiri voze, srednje, za prevažanja lesa ali za
kmetije, kmetijo, ima naprodaj Matija Trk-
man, Podkraj 61, pošta Cel nad Vipavo. 46

Kotlje za žganje kuhati, 30 do 50 litrov
vsebine, s kapo
na dve cevi, dobavi po pošti trgovina L. Fürsager
v Radovljici. Gorenjsko. 47

Parilne kotlje od 50—400 l, tudi pocinkane,
štedilnike, krušne peči do 30
hlevov velike, s katerimi se prihrani več kot po-
loovica kurjave in časa, dalje tehtnice, bencin-
motorje, male kurilne, transmisije, domače mlino,
ter vse kmetijske stroje priporoča Jos. Božič, p. Grafen-
stein, Koroško. — Bencin motor z 6 konjskih moči,
malo rabljen, zanesljiv in trpežen, je za zmerno
ceno oddati. 48

Dva usnjarska pomočnika proti dobri
plači, hrani
in stanovanju sprejme takoj Jože Novak, usnjar,
Trojane. 49

Dve breji svinji žlahtne pasme, imam na-
prodaj. Cena po dogovoru.
Fr. Mihovec, vas Sp. Senica št. 13, p. Medvode,
Gorenjsko. 50

Kravo brejo ali s telščkom ne prestaro, kupi
Anton Kompare, Mengeš 77, Kranjsko. 51

Sesalka za gnojnico zistem „Jajag“ visoka
3 1/2 m, premer sesalne
cevi 10 cm, uspešnost 100 l v 3 minutah, sestav
iz močne pocinkane pločevine ima naprodaj Rudolf
Hammerlitz, Dol. Logatec. 52

Napolkrito kočijo, s štirimi sedeži, dvovprež-
no, no in dobro ohranjeno pro-
dam ali zamenjam za lahko enovprežno. **500 kg**
ajdovih plev in 1500 kg repe zamenjam za
seno in slamo. Albin Koman, pos., Vižmarje 33,
p. St. Vid nad Ljubljano. 53

Poljska vrtna semena ter gomolje
kupimj proti poštnemu povzetju. Seno, deteljo ter
ovseno slamo za krmo v vsaki množini po pov-
zetju. Ponupbe z navedbo cene v kvartu. Naslov:
Naberjaj Alojz, Prosek 24, pri Trstu. 54

Vinometre »Bernadot« — Asbestov
bombaž in prašek — Eponit —
Francosko želatino — Lipovo oglje
Marmornat prašek — Modro gal-
lico — Natrijev bisulfit — Ribji
mehur — Špansko zemljo — Tanin
Žveplo v prahu — Limonovo kis-
lino — Vinsko kislino — Sodo
bicarbono — Strupa proste barve
itd. ima v zalogi po najnižji ceni

Drogerija ANTON RANČ
Ljubljana, Židovska ulica 1.

Kmetovalci! Denarni zavodi!
Gozdarske in gospodarske zadruge!

Berite! Lesotrzcel! **Berite!**
A. Šivic: (9)

„Poljudno navodilo za merjenje lesa“.
V omenjeni knjižici je poljudno popisano kako
se izračuna telesnina debel posekanega in rasto-
čega drevja ter celih gozdov, kakor tudi obtesanega
in razžaganega lesa. Pridejane so vse za tako ra-
čunanje potrebne tabele. V knjižici se nahaja tudi
popis in potrebne tabele za pravilno določanje
oblik in razmerij lesu, ki se ima obtesati ali raz-
žagati. Kmetovalec se pouči kako na podlagi tabel
izračuna prirastek v gozdu. Dalje so pridejane ta-
bele za določanje prostornine v oglijarskih kopah
in kub. mera drv za kurjavo v prostorninskih me-
trih kakor tudi popis in potrebne tabele za pri-
merjavo nove dolžinske, ploskovne in kubične mere
s staro mero. Cena knjiži proti predplačilu
za ude c. kr. kmet. družbe K K 1-50.

C. kr. KMETIJSKA DRUŽBA

je dala naslednja 10

„GOSPODARSKA NAVODILA“

posebej ponatisniti iz „Kmetovalca“ in jih oddaja komad

po 20 vin.

Denar ali znamke je treba ob naročitvi naprej poslati.

1. Zakaj vino črni, kaj je temu vzrok in kako se odpomore.
6. Rak na sadnem drevju.
7. Gnojenje vinogradov.
8. Kako se iz gnilega grozdja na-
pravi dobro in stanovitno vino.
9. Ciste drože in njih raba v kle-
tarstvu.
11. Navodilo, kako je spravljati in
razpošiljati namizno sadje.
12. Kako se pripravlja dober vinski
kis.
14. Kako se pravilno ravna z vinsko
posodo.
18. Krmljenje z oljnimi tropinami.
20. Čiščenje in precejanje vina.
21. Bradavice pri domačih živalih.
23. Kisli črviček.
24. Zeleno ali suho cepljenje trt.
29. Vnetje vimena ali volčič na
vimenu.
31. Kaj je popek in kako se pra-
vilno ravna s popkom novoro-
jenih živali.
32. Zavrelka.
34. Trtna plesnoba.
36. Nova naredba kranjske c. kr.
deželne vlade glede zvrševanja
rezarstva.
38. Vinske napake, kako se jih je
ogibati in kako se popravijo,
kadar so nastale.
39. Mazanje trt z zeleno galico.
41. Močno krmilo „ribja moka“ kot
pospeševalno sredstvo za rast
in pitanje prasičev.
42. Kržljivost ali okrnjenost trt.
43. Dolžnost vzdrževanja ograj v
obrambo kulturnih zemljišč pred
škodo po živini, ki se pase.
45. Kaj je presnavljanje v živalskem
telesu?
46. Kaj so bradavice (gobe) in kako
jih odpravimo?
48. Kožni izpuščaji pri prasičih.
51. Zdravljenje kužnih bolezni s
cepljenjem.
52. Sredstva proti trtni plesnobi.
53. Kteri način zelenega cepjenja
trt je najbolj priporočljiv.
54. Nove zakonske določbe o spori-
h pri kupčiji z živino.
55. Konserviranje sadja brez slad-
korja.
56. Kako živi žitni molj in kako se
pokončuje.
57. Snetjavost pri žitu.
58. Kako se jajca ohranijo.
59. Natrijev bisulfit kot nadomestno
sredstvo za žveplo.
60. Kako se obnavljajo in poprav-
ljajo meje?

Največja slovenska hranilnica:

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

:: Ljubljana, Prešernova ulica št. 3. ::

je imela koncem l. 1917 vlog . **K 66,800.000**—,
hipotečnih in občinskih posojil „ **27,000.000**—,
rezervnega zaklada „ **2,000.000**—.
Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje
po 4 % (1)

večje in nestalne vloge pa po dogovoru.
Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo c. kr. deželne vlade.
Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.
Posoja na zemljišča in posloplja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske pa
proti 5 1/4%, obrestim in proti najmanj 1%, oziroma 1/2% odplačevanju na dolg.
V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno Kreditno društvo.

Jajca za valenje

od dveh priznane najbolj-
ših plemen sedanosti
in najvišje odlikovanih
vzgojnih rodov.

Črne rdečerožnate Minorca
potomci petelina zmagoval-
ca „Viktor“, ki je bil za
9000 K importiran iz Ame-
rike. (Kokoši so stale po
1200 K). Jako lepe živali,
zelo pridne jajčarice. Jajca
za valenje po K 1-90 komad.

Jastrebški Plymouth-Rocks

lep v obliki in znakih, ameriški import, najboljša
mesnata žival in najpridnejša zimska jajčarica. Jajca
za valenje zo K 1-90. Jajca belih pekinških rac
po K 1-90. Jamstvo za svežost in 100% oplojenje.

Perutninarski zavod
Frančišek Vodička, Smržice na
Moravskem. (13)

Ronjsko
- žimo -

vsako množino

kupuje

Mihael
Mihelič,

ščetar v Ljubljani,
Šelenburgova

ulica št. 1,
nasproti Kazine. (17)